

MART
2013

TİYATRO

tiyatRO

ISSN 1300-7963
SAYI: 247
SEKİZ LİRA

TİYATRONUN
SAVAŞÇISI
**AYŞENİL
ŞAMLIOĞLU**

SEMAVER
KUMpanyA'DAN
"METOT"

HOŞÇA KAL...
**MACİDE TANIR
TEKİN AKMANSOY
OSMAN GİDİSOĞLU**

tiyatro

A Y L I K T İ Y A T R O D E R G İ S İ

Sahibi: YFK Yapım Yayıncılık Tic. ve San. Ltd. Şti. adına: **Gülhan Avsar Demirkanlı** Yayın Yönetmeni ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: **Mustafa Demirkanlı** Yayın Kurulu: **Ayşe Lebriz Berkem, Kerem Kurdoğlu, Mustafa Demirkanlı, M. Melih Korukçu, Robert Schild, Sündüz Haşar** (Eleştiri Yazıları Editörü) Danışma Kurulu: **Enver Aysever, Levent Üzümcü, Nihal Kuyumcu** (Çocuk Tiyatrosu Editörü), **Selçuk Yöntem, Şenay Gürler, Vecdi Sayar** Yazı İşleri: **Pınar Erol, Damla Cangül** Reklam ve Halkla İlişkiler Yönetmeni: **Gülhan Avsar Demirkanlı** İzmir Temsilcisi: **Gürol Tonbul** Ankara Temsilcisi: **M. Nurkut İlhan** Sanat Yönetmeni: **Genco Demirel** (57 elliye.com) Fotograf Editörü: **Gülşay Ayyıldız Yiğitcan** (www.klikstudio.com)

Baskı: Boyut Matbaacılık A.Ş. Yüzyıl Mah. Matbaacılar Sitesi 1. Cad. No: 115 Bağcılar-İstanbul Telefon: 0212. 413 33 33

YFK Yapım Yayıncılık Tic. ve San. Ltd. Şti.: Reha Yurdakul Sok. No:28/1 Şişli - İstanbul

Telefon: (0212) 216 75 20 e-posta: tiyatrodergisi@gmail.com

Hesap No: T. İş Bankası-Cihangir, Şb. Kodu: 1014 Hesap No: 0317 374 IBAN:TR12 0006 4000 0011 0140 3173 74

Abonelik için: **0212. 216 75 20**

Yıllık Abone Bedeli 95 TL

Kapak: **Ayşenil Şamlıoğlu/"Evaristo"** Kapak Fotoğrafı ve Tasarımı: **Gülşay Ayyıldız Yiğitcan, Alikemal Karasu**

Yayın Türü: Yerel Süreli

EDİTÖRDEN: / S. 3

HABERLER: / S. 4

SÖYLEŞİ: **Ayşenil Şamlıoğlu / Pınar Erol / S. 8**

ELEŞTİRİ: ... "Erkek"... "Kadın"... / Robert Schild / S. 14

ELEŞTİRİ: "Penetratör" / Yusuf Eradam / S. 18

ARDINDAN: **Macide Tanır / Yusuf Eradam, Pınar Erol, Nedim Saban, Meri Magdeleni, Jan Magdeleni, Aysan Sümercan / S. 21**

ELEŞTİRİ: **Anthony Neilsen'in Kurbanları / Sila Şenlen Güvenç / S. 29**

PARİS MEKTUBU: Selin Altıparmak / S. 32

SÖYLEŞİ: **Çağlayan Sevinçer'le... / Gülhan Avsar Demirkanlı / S. 34**

ELEŞTİRİ: "Kuçu Kuçu" / Ragıp Ertuğrul / S. 38

SÖYLEŞİ: **Haliç'in Öbür Yakasındaki Tiyatrodan "Metot" / Damla Cangül / S. 40**

BERLİN MEKTUBU: Gülen İpek Abalı / S. 44

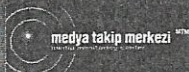
ELEŞTİRİ: "Katilcilik" / M. Melih Korukçu / S. 46

SADIK SEYİRCİ: **Sanatçıyı Sanat Nesnesi Olarak Sahneye Taşımak / M. Sadık Aslankara / S. 48**

SÖYLEŞİ: **Hidayet Sayın: "Yazmak Tutkusu Her Şeyin Önüne Geçiyor" / Gürol Tonbul / S. 52**

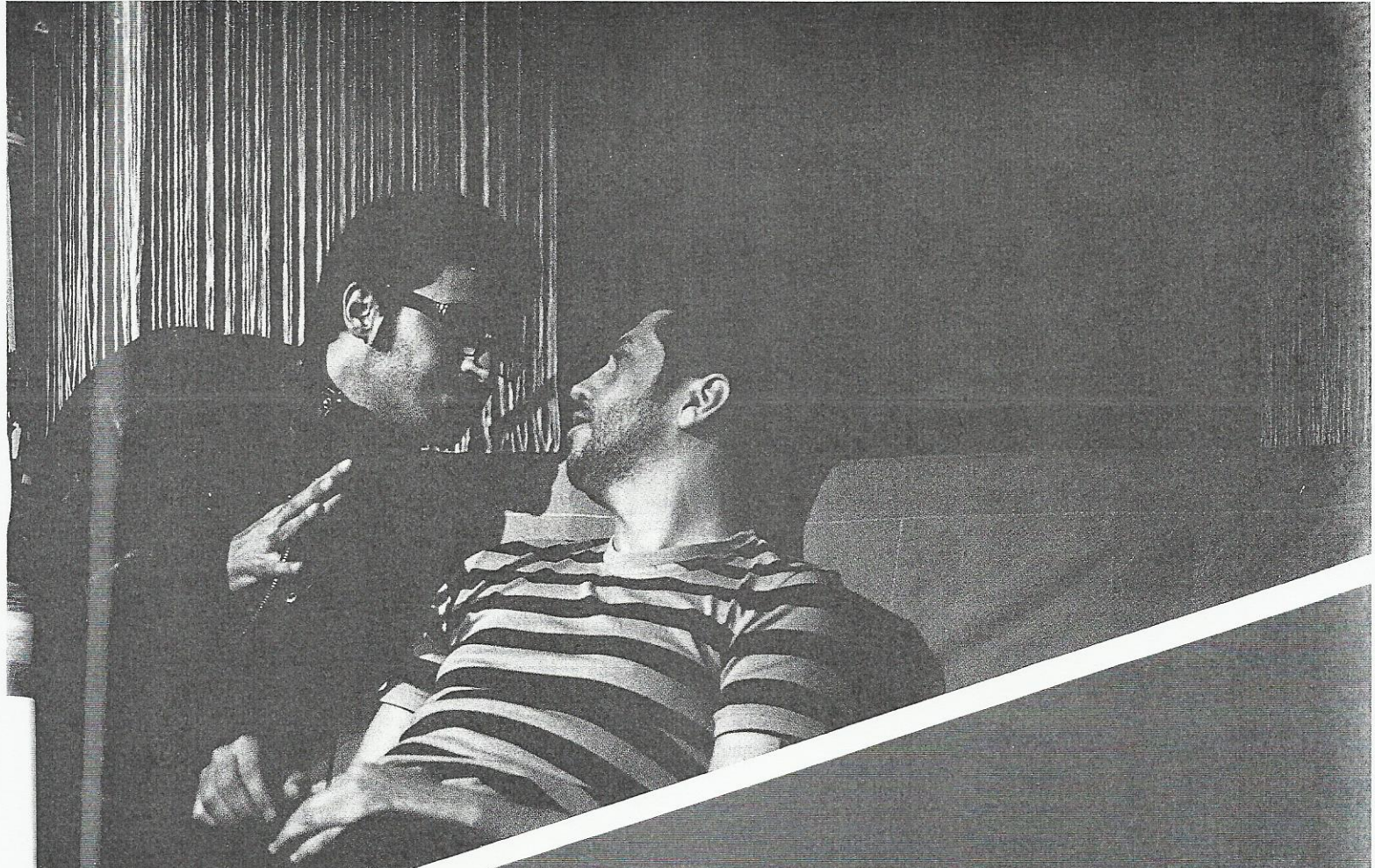
SÖYLEŞİ: **Zamora Binası Soruşturması ve Tina Modotti / Seval Deniz Karahaliloğlu / S. 54**

Kurumsal Destekçilerimiz

Desteklediğimiz Kurumlar

“Bu Dünyada Masumiyete Yer Yok”

Anthony Neilsen’in Kurbanları

“Penetrator” Foto: Ahmet Ardal

Sıla Şenlen Güvenç

ssenlen@yahoo.com

2006 yılında DOT tarafından sahnelenen “Sansürcü”den (The Censor-1997) sonra, İskoç yazar Anthony Neilson bu sezon üç oyunla İstanbul seyircisinin karşısında; Peter Kurten adındaki seri katilin dava sürecini izleyerek cinsel şiddet ve bunun toplumsal etmenlerine odaklanan “Normal” (1991), Körfez Savaşı’ndan dönen bir askerin değişimine ele alan “Penetrator-Penetrator” (1993) ve disosiyatif kişilik bozukluğu olan Lisa’nın gerçek-hayal dünyasının anlatıldığı “Disosya Harikalar Diyarı” (The Wonderful World of Dissocia-2004). Söz konusu oyunların tümü sistemin, toplumun ve istismarcı ailelerin kurbanları üzerindeki yıkıcı etkisini derinlemesine incelemektedir.

“Sansürcü” hayatımızın farklı alanlarında -entelektüel, siyasal, ahlaksal, dilsel ve dinsel- otoriteye bağlı sosyal kurumlar tarafından uygulanan yasaklara ve ‘sansürlere’ dikkat çekmektedir. Oyun, özellikle ahlaksal sansürle ilintili olarak insanların özel hayatlarında ve bilhassa cinsel yaşamlarında kendilerine dayattıkları kişisel sansürleri ele almaktadır (Bkz. Şenlen “Sansür ve Sansürcü”). Aslı Mertan Dougherty’nin Türkçeye çevirdiği ve 2006’da Naz Erayda tarafından sahnelenen oyunda, Sansürcü’yü Uğur Polat, Bayan Fontaine’i Güneş Berberoğlu ve Sansürcü’nün eşini Almıla Uluer canlandırmıştı.

“Penetrator” 2012’de kurulan in’taKt grubu tarafından sahnelenmektedir. Oyunda savaştan dönen insanların gördüğü-yaptığı-kendilerine yönelik gerçekleştirilen şiddet sonucunda nasıl değiştikleri ele alınır. Alan’a göre, savaştan yeni dönen Tadge’in beyni yıkanmış olup, orada “Zencileri ve nonoşları ve İrlandalıları ve Araplardan nefret etmeyi” ve insanları öldürmeyi öğrenen bir faşiste dönüşmüştür. Öte yandan, Tadge ‘seks terörü’ yaptıklarını iddia ettiği ‘penetrator’lerin peşinde olduğunu iddia eder. Ayrıca, oyunda vurgulanan başka bir nokta ise toplumda var olan homofobi ve bastırılmış homoseksüelliktir. Kamer Kartalbaş ve Muzaffer Aksoy’un Türkçeye çevirdiği ve Muzaffer Aksoy’un yönettiği oyunda, Max’i Uğur Uzunel, Alan’ı Can Esendal ve Tadge’i Eser Karabil canlandırmaktadır.

Bu sezonun oyunlarından iki çarpıcı prodüksiyona daha geniş yer vermek istiyorum; Ölü Aktörler tarafından sergilenen “Normal” ve 2. Kat Tiyatrosu Oyuncuları tarafından sahnelenen “Disosya.”

Normal

Tamer Can Erkan’in ilk yönetmenlik deneyimi olan “Normal”, çağdaş oyunlara ilgi duyanların seyretmesi

gereken çok başarılı bir prodüksiyon. Çetin Sarıkartal'ın proje danışmanlığı yaptığı oyunda Justus Wehner'i Erdiñ Güvenç, Peter Kurten'i Doğan Keçin ve eşi Frau Kurten'i Selen Kurtaran canlandırmaktadır. Oyun Rumeli Pasajı'nın içinde bulunan Oyuncular Tiyatro Kahve-Cem Safran Sahnesi'nde Ölü Aktörler tarafından sergilenmektedir.

Oyun Metni

Neilson'un ilk önemli oyunu "Normal", özellikle 1929 yılında Düsseldorf'da yetişkinlere ve çocuklara yönelik birçok suç işlediğinden infaz edilen Kurten'in (namı-diğer 'Düsseldorf Karındaşeni') dava sürecini ele almaktadır. Kurten'in çarpık aile ilişkileri (ensest, tecavüz, şiddet) ve çocukluğunda başlayan şiddet-işkence-haz ilişkisi ileri yaşlarında, insanlara yönelik, özellikle cinsel tatmin amacıyla, benzeri suçlar işlemesine zemin hazırlamıştır. Bu nedenle oyunda şu soru sorulmaktadır: "Basit bir soru:/Canavarları doğuruyor muyuz?/Yoksa yaratıyor muyuz?" (s.19).

Yapıt, davadan yıllar sonra (1952) Kurten'in savunma avukatının Düsseldorf Karındaşeni'ni bozuk parayla çalışan otomatını görmesiyle başlar. O anda tetiklenen korkunun ardından dava sürecini anlatır. Justus, işlediği tüm suçlara rağmen Kurten'i insan olarak görmektedir. İlk tanıştıklarında kendisine "Siz yine de bir insansınız. Her ne yapmış olsanız" (s.7) der. Hatta yıllar sonra otomatını görünce Kurten'i şöyle hatırlar: "Canavar/Karındaşeni/Peter" (s.4). Zamanında yirmili yaşlarında olan Justus, Wehner'in cezai ehliyeti olmadığını ispatlamaya çalışmış, ancak yargı tarafından akli dengesi yerinde ('normal') bulunarak infaz edilmiştir.

Ancak eser Kurten'in cinayetlerinden çok, 'normal' anlayışını sorgulamaktadır: Kurten 'normal' midir? Geçmiş göz önünde bulundurulduğunda Kurten'in veya herhangi birisinin 'normal' olması mümkün müdür? 'Normal' nedir, kim tarafından ve hangi değerlere göre tanımlanır? Başkalarının ahlak anlayışının bizden tamamen zıt olduğu bir toplumda, özümüze sadık olarak yaşamak mümkün müdür?

Performans

Tamer Can Erkan oyunu sahnelerken metne oldukça sadık kalmış; Peter'ı sadece bir canavar olarak değil, aynı zamanda ailesinden dolayı hiç çocukluğunu yaşamayan, hayatının 27 yılını adi suçlar için hapistede geçiren bir insan olarak ortaya koymaktadır. Uğradığı haksızlıktan dolayı da devlete cephe almıştır: "Haksız yere hüküm giydim/O zaman ben de başkalarını haksızca yargılırsam, bunun suçlusu doğrudan devlettir" (s. 15). Buna ek olarak çekici, görüntüsüne önem veren, eşini içtenlikle seven bir insan olarak gösterilmektedir. Peter Kurten'i canlandıran Doğan Keçin, Peter'in otomat halini, caniliğini ve 'inceliğini' çok ustaca yorumlamış. Ayrıca Peter ve Justus'un, oyunun son sahnelerinde, adeta iç içe geçmiş bir şekilde yansıtılmasıyla, herkesin içinde bulunabilecek cinsel 'sapkınlık' ve şiddet dürtüsü vurgulanmaktadır. Bu Wehner'in Kurten'i yok eden sistemin Nazi rejiminde canavarlığı meşrulaştırdığıyla ilgili sözlerini desteklemektedir: "Wehner: Peter'ın infazını takip eden yıllarda/Ben/ve Birçok "normal" insan/asla yapamayacağımızı düşündüğümüz şeyleri yapacaktık" (Epilog, s.58).

Oyuncu-seyirci arasındaki duvarı yıkmayı amaçlayan 'Ölü Aktörler' tiyatro grubu özellikle ışığın kullanımıyla-gerçek zaman aydınlık, avukatın hatıraları loş, Peter'in eylemleri çok loş veya tamamen karanlık- seyircileri oyunun karanlık atmosferinin içine çekmektedir. Özellikle Peter'in işlediği suçlar anlatılırken Keçin'in zifiri karanlıkta seyircilerin yanlarından teyit geçerek dolaşması gerçekten bir seri katil ile yüzyüze gelme hissi uyandırmaktadır.

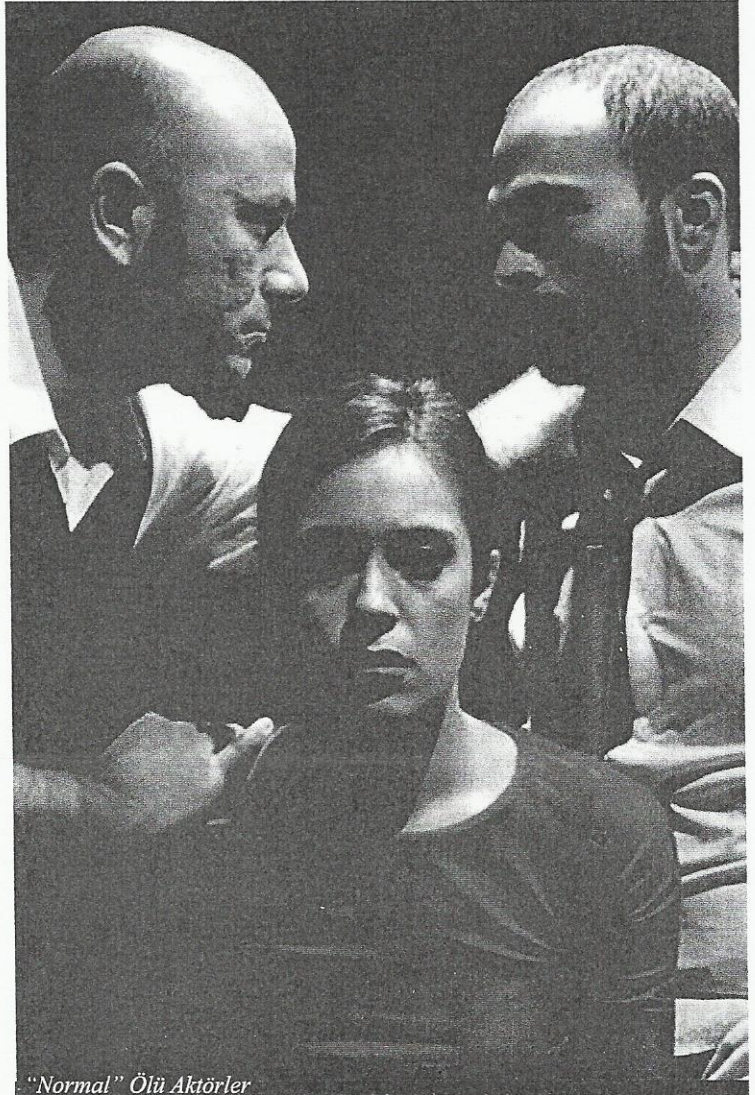
Disosya

Sami Berat Marçalı tarafından yönetilen ve İkinci Kat Tiyatrosu'nda sahnelenen oyunda Pınar Çağlar Gençtürk (Lisa), Güçlü Yalçın (Victor Hesse-Yemin Alıcı-Doktor-Biffer), Özgür Özgencer (Yolcu-Eşlikçi-Hemşire-Bilet), Özge Keskin (Yolcu-Eşlikçi-Hemşire-Britney), Aziz Caner İnan (Yolcu-Eşlikçi-Günah Keçisi-Iddia), İpek Banu Kılar (Yolcu-Eşlikçi-Jane-Dot-Kemancı), aynı zamanda "Korku Tüneli"nde de başarılı bir performans sergileyen Murat Mahmutyazıcıoğlu (Vince, Güvenlik Görevlisi-Etik Kurulu Üyesi) ve Tolga İskit (Güvenlik Görevlisi-Oyuncak Kutup Ayısı-Kahkaha) oynamaktadır. Daha önce "Disosya Harikalar Dünyası" adıyla iki perdede sahnelenen oyun, bu sezon yeniden yorumlanarak tek perdeye indirilmiştir.

Oyun Metni

Disosyatif bozukluğu (kişilik bölünmesi) olan Lisa Jones'un dünyasını anlatan "Disosya Harikalar Diyarı" bu durumu iki ayrı dünya yaratarak ortaya koymaktadır; Alice Harikalar Diyarı'nı andıran masalımsı Disosya ve Lisa'nın "ilaçlarını almadığı" için yatırıldığı psikiyatri hastanesi.

Psikiyatri Temel Kitabı'nda dört temel dissosiyatif bozuluktan biri olan Dissosiyatif Amnezinin ölçütlerinden biri "genelde travmatik ya da stres yaratıcı özellikte olan önemli kişisel bilgileri, sıradan unutkanlıkla açıklanamayacak bir biçimde anımsayamama episodü" veya tekrarı olarak tanımlanmıştır (s.399). Bu travmatik olaylardan biri de cinsel istismardır. Anormal Vaka Kitabı'nda sunulan bir vakada kadın danışan çocukluğu

"Normal" Ölü Aktörler

ve ergenliği boyunca yaşadığı tecavüzü alter kişilik (kişilik bölünmesi) yaratarak hafızasından silmiştir. Böylece acıyı ve tecavüzün utancını kendisi yerine yarattığı alter kişilik yaşamış ve dolayısıyla kendisinin bu olayla ilgili hatırası bulunmamaktadır (s.88).

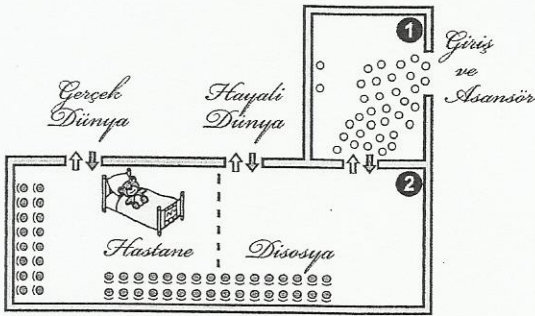
“Disosya”ya bakacak olursak, Lisa’nın disosyatif bozukluğu küçükken yaşadığı bir tecavüzden kaynaklanmaktadır. Hayatının dengesini bozan bir saatlik kayıp zaman dilimi bulmak için gittiği Disosya’da (hayali dünya) karşılaştığı Günah Keçisi, kendisini bir şeyler için suçlamasını istediğinde, Lisa’nın yaşadığı tecavüzü anımsamadığı görülmektedir: “Ben çok güzel bir çocukluk geçirdim, teşekkürler./Ben çok mutlu bir kızdım” (s.37-38). Ardından Günah Keçisi Lisa’yı bağlar ve tecavüz etmeye yeltenir. Boğuşmaları esnasında imdadına Jane yetişir ve Disosya’nın resmi ‘kurban’ı olarak Lisa’nın yerine Günah Keçisi’nden dayak yeyip tecavüze uğrayacağını belirtir. Lisa’nın tecavüz ve şiddetin başladığı anda, kendisinin yerine geçecek bir kişi yaratmaya ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Jane, Günah Keçisinin saldırısına uğrarken Lisa ağlar “Bırak onu, beni duyuyor musun? Sana ne yaptın?” (s.45). Bu noktada, oyuncak bir kutup ayısı belirir ve onu şarkı söyleyerek sakinleştirir.

Lisa, sertiveninin sonunda Disosya’nın kayıp olan saatinin gücünden var olduğunu ve onu bulduğunu (ilaç alıp iyileştiğinde) bu diyarın yok olacağını öğrenir. İlk perdenin sonunda ezeli düşmanları Kral Kara Köpek bütün Disosya vatandaşlarını katleder. Lisa’nın ilk defa gördüğü kral tamdır; Vince.

Hastanede geçen ikinci perde gerçek dünyayı temsil etmektedir. Bu ‘dünyada’ Lisa’ya sürekli hap verilir, kız kardeşi Dot (Nokta) ve Vince ziyaretine gelerek ilaçlarını almama konusunda kendisini tenkit ederler. Lisa Disosya’dan kopmaktaki yaşadığı zorluğu, parçalanacaklarını bile bile sirenlerin (denizkızları şeklinde) ürettiği müziği dinlemekten kendilerini alamayan denizcilere benzetir. Vince ayrıldıktan sonra, kendisine getirmiş olduğu torbanın dibinde bir şey bulur ve gülümser. Son sahnede, oyuncak kutup ayısıyla huzurlu bir biçimde uyumaktadır: “Kraliyetine şüpheşiz dönecektir./Müzik biter./Işıklar söner. Son” (s.89)

Performans

Performans metninde, Sami Berat Marçalı iki perdelik oyunu tek perdeye indirmiş ve iki dünyayı yan yana koymuştur. Aslında Neilson bu dünyaları ayırarak insanların neden ilaç almayı reddettiğini sorgulamaktadır. Fakat, Marçalı’nın yaklaşımı da, disosyatif kişilik bozukluğu olan bir kişinin düşüncü biçimini çok başarılı bir şekilde yansıtmaktadır. İlk sahne (Bkz.1) İkincikat Tiyatrosu’nun giriş kapısında gerçekleşir. Burada Lisa tamire verilen saatinin bozuk (geri) olmadığını, o saatin kaybolduğunu ve geri almak için Disosya’ya gitmesi gerektiğini öğrenir. Birden İkincikat Tiyatrosu’nun kapısı asansöre dönüşür ve Disosya’ya gider. İşte bu noktada seyirciler oyunun

geri kalanının sergileneneği asıl salona alınırlar (Bkz.2). Sami Berat Marçalı gerçekten mekân çok fonksiyonel bir biçimde, sahneyi ikiye bölerek -Hastane ve Disosya- kullanmış. Gerçek insanlar Hastane kısmındaki kapıdan girip çıkar, Disosya’daki kişiler diğer iki kapıyı kullanmaktadırlar. Bu özellikle Jane’i ve Lisa’nın ablasını oynayan İpek Banu Kılar’ın bir kapıdan ‘femme-fatale’ Jane olarak girip diğerinden ablası olarak çıkması Lisa’nın

hissettiği kimlik bölünmesini seyirciye yaşatmaktadır. Oyuna ilgili tek önerim, bu sezon “Disosya” (The Wonderful World of Dissocia) başlığıyla sahnelenen oyunun, daha önce olduğu gibi, Disosya Harikalar Dünyası olarak veya değiştirilerek Disosya Harikalar Diyarı adıyla sergilenmesidir. Böylece, seyirci oyunu seyretmeden Alice Harikalar Diyarı’yla bağlantısını kurabilir ve paralellikleri (Alice/Lisa, Alice cep saatli tavşanı takip ederek/Lisa kayıp saatini bulmak için diğer dünyaya varırlar, vb.) seyrederken takip edebilir. Ayrıca yazarın kendisi de eseri Alice Harikalar Diyarı’nın daha fazla “seks ve şiddet” içeren hali olarak nitelendirmiştir. Bu konuyu Sami Berat Marçalı’ya sorduğumda, kendisi -çok haklı olarak- farklı bir prodüksiyon olduğunu vurgulamak için isim değişikliğine gittiklerini belirtti. Bu da son derece anlaşılır çünkü bu versiyonda oyunun yapısı tamamen değişmiştir. O nedenle, söylenecek son söz, daha önce Disosya Harikalar Dünyası olarak seyretmiş olsanız dahi, bu versiyonu kaçırmayın.

Neilson’un Kurbanları

Anthony Neilson’un Türkiye’de sahnelenen dört oyunu “Sansürcü”, “Normal”, “Penetratör” ve “Disosya”, daha önce belirtildiği gibi, sistemin, toplumun ve istismarcı ailelerin kurbanlarını ele almaktadır. Söz konusu oyunlarda, kişilere sistem, toplum, aile, bireyler tarafından yöneltilen fiziksel, duygusal, entelektüel şiddet ve istismarların özellikle içsel dünyalarında yarattığı yıkıcı etkiyi ortaya koymaktadır. Örneğin, sansüre takılan bir filmin aşk hikâyesi mi yoksa pornografisi mi olduğu tartışılan “Sansürcü”de, bir yandan İngiltere’de şekil değiştirerek uygulanmakta olan sansür anlatılmaktadır, öte yandan sistem tarafından dayatılan sansürler sonucu insanların özel hayatlarında ve bilhassa -Sansürcü karakterinin yaptığı gibi- cinsel yaşamlarında kendilerine dayattıkları kişisel sansürlere dikkat çekmektedir. Neilson’da oyunla ilintili olarak ilgisinin aslen insan odaklı olduğunu söyler: “[sansür] beni siyasi bir boyutta değil, daha çok kişisel bir boyutta ilgilendirdi. Kişisel sansür [self-censorship] beni hep cezp etti. Sansürcü [karakteri] bizim bastırduğumuz ve aklımızdan kesip attığımız şeylerin metaforudur” (Sierz, 2000: 83). İnsanların kendilerine uyguladıkları kişisel sansürler de kişilik bölünmelerine neden olmuştur; Sansürcü eşinle bile pek konuşmadığı cinsel istekleri sonucunda iktidarsız, “Penetratör”deki Tadge homofobik bir toplumdaki dolayı bastırıldığı homoseksüelliği yüzünden maço tavırlar sergileyip seks terörü yapan penetratörlerin peşinde olduğuna inanmaktadır. Bu anlamda Sansürcü karakteri gibi, Penetratörler de bastırılan istekleri temsil eden bir metaforudur.

Neilson “Penetratör”de Körfez Savaşı’na ve “Normal”de Nazi Almanya’ya değinerek sistemin nasıl şiddeti meşrulaştırarak insanlara uyguladığı ve dolayısıyla uyguladığına dikkat çeker. Bu doğrultuda ‘normal’ ve ‘anormal’ kavramlarının sorgulandığı “Normal” oyununda infaz edilen ‘canavar’ Peter Kurten’den hiçbir farkı yoktur. Ayrıca, sistemin ortadan kaldırmak için ‘normal’ bulduğu Kurter, ailesinde gördüğü şiddet ve cinsel sapkınlık, ve hapiste adı suçlar yüzünden geçirdiği 27 yıl sonucu toplumdaki intikam almak isteyen bir seri katile dönüşmüştür. Sistemin bir ürünü ve kurbanıdır. Aynı şekilde *Penetratör* oyunundaki Tadge, Alan’nın belirttiği gibi, savaşta beyni yıkanarak ‘öteki’leştirilen “Zenciler”, “nonoşlar”, “İrlandalılar” ve “Araplar”dan nefret eden bir faşiste dönüşmüştür. Bu anlamda sistem bu ‘canavarları’ yaratmaktadır. Bu ‘canavarlar’ insanlara şiddet uygulamış, katletmiş veya *Disosya*’daki Lisa’ya olduğu gibi tecavüz etmiştir.

Haşar, Sündüz. “İkinci Kat”. *Tiyatro... Tiyatro... Dergisi* Sayı: 245 (2013). Neilson, Anthony. *The Wonderful World of Dissocia and Realism*. London: Methuen Drama, 2007.

Neilson, Anthony. “Normal”, “Penetratör”. *Anthony Neilson Plays 1*. London: Methuen Drama, 1998.

Davidson G.C & J.M. Neale. “Bölüm 7: Somatoform ve Disosyatif Bozuklukları”. *Anormal Psikoloji*. Çev. Işık Savaşır. Çev. Ed. İlhan Dağ. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları. 2004. s. 173-183.

Sierz, Aleks. *In-Yer-Face Theatre: British Drama Today*, London: Faber and Faber, 2000.

Şar, Vedat. “Bölüm 41: Dissosyatif Bozukluklar”. *Psikiyatri Temel Kitabı*. Ankara: Hekimler Birliği Yayınları, 2007. s. 393-402.

Şenlen Güvenç, Sıla. “Sansür ve Sansürcü: Anthony Neilson’un Sansürcü Adlı Oyunu”. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*. 31 (2011/1)

Oltmanns, T. F. & Davidson G.C Davidson & J.M. Neale. *Anormal Davranışlar Psikolojisinde Vak’a Çalışmaları*. Çev. Ed. İlhan Dağ, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları. 2003.